

A kánaánita szórványnépek - A hettiták és az észak amerikai indiánok

Ebben az írásban egy nagyon fontos, ugyanakkor egy titokzatos és leginkább csak a Bibliában említett kánaánita néppel, a hettitákkal foglalkozunk. Noha az egykori hettita birodalom történelmére egyre több fény vetődött az elmúlt években, a hettiták eredetét viszont még ma is vitatják a szekuláris történészek. A bibliai történelmet ismerő kutatók számára már sokkal világosabb a nép eredete, hiszen a Szentírás rámutat arra, hogy a hettiták Kánaán Het nevű fiától származnak. Eredetük tehát ismert, amit viszont továbbra is a titokzatosság homálya fed az az, hogy mi lett a további sorsa ennek az egykor oly jelentős és meghatározó népességnek? Vajon fel lehetők-e az utódaik a föld modern népei között, s ha igen, akkor hol? Amint azt látni fogjuk, a közhiedelem ellenére a hettiták nem pusztultak ki, nem is tűntek el nyomtalanul a történelem porondjáról és földünk lakosságának ma, ha nem is túl jelentős hányadát, de egy rendkívül sajátos elemét teszik ki.

Isten Egyházának Gyülekezetei

Copyright © 2018, Póli Pál, Isten Egyházának Gyülekezetei

Minden jog fenntartva. A honlapon található kiadványok szabadon másolhatóak és terjeszthetőek, amennyiben a teljes szöveg, változtatás vagy törlés nélkül kerül másolásra illetve terjesztésre. A kiadó nevét, címét és a kiadási jogot fel kell tüntetni. Ár nem számítható fel érte. Kritikai elemzésekhez felhasználhatók rövid kivonatok a kiadási jog megsértése nélkül.

<http://www.churchofgod.hu>

I. rész - A hettita birodalom felemelkedése és hanyatlása

Ezt az írást nem lehet mással kezdeni, mint azzal, hogy Kánaán, a kánaánita népek ősapja több oknál fogva is átkot hozott magára, illetve az utódaira (ennek részleteit lásd a **Khám és az átok** című írásunkban). A kánaániták az egyik leggyakrabban említett nép a Szentírásban, s csaknem kivétel nélkül nagyon negatív kontextusban. Tudjuk, hogy Kánaán meg lett átkozva (*1Móz. 9:10-26*), s azt is, hogy jogtalanul vette birtokba az Ígéret földjét, ami által ez a nép további átkot hozott magára (*Jub. 10:27-34*). A későbbiekben Isten határozott parancsot adott Izraelnek a kánaánita népek kiirtására (*5Móz. 7:1-6,16; 20:16-18; Józs. 11:10-14*), figyelmeztetve őket arra, hogy keményet visszaüt rájuk, ha nem viszik ezt véghez teljes mértékben (*4Móz. 33:5*). Ennek

következményeit a mai napig viselniük kell az izraelita népeknek. A kánaánita törzsek igazi túlélőkké váltak, az átok és a végzet elkerülése érdekében gyakran keveredtek be más népekbe.

A hettiták a Khámtól származó Kánaán tizenegy nemzetségének egyike. Het nevének jelentése: *rettenet, félelem*, egyesek szerint, *harcost* is jelent. Kánaán leszármazottai - köztük Het, a hettiták ősapja -, a bibliai Nemzetek Táblájában vannak először listázva:

1Mózes 10:15-19¹⁵Kánaán utódai: az elsőszülött, Szidon, azután **Het**,¹⁶továbbá a jebuziták, amoriták, girgasiták,¹⁷hivviták, arkiták és sziniták,¹⁸arvaditák, zemariták és a hamatiták.

Később a kánaániták nemzetségei szétszóródtak.¹⁹A kánaániták határa Szidontól Gerar irányában Gázáig terjedt; Szodoma, Gomorra, Adma és Cebojim irányában pedig egészen Lesáig.

A fenti leírás néhány pontját ki kell emelni, ami fontos lesz számunkra a továbbiakban. Mint látjuk, Kánaán tulajdonképpen tizenegy rokon nemzetségnek, vagy népnek volt az ősapja. Az eddigiekben már foglalkoztunk egy törzsükkel, a **szinimitákkal**. Kánaán másod szülötteként listázott fia, Het, s ezen írásunk elsősorban az ő leszármazottaival, a hattit, illetve hettita néppel foglalkozik. A 18. versbe, mintegy mellékes megjegyzésként említve van az, hogy *a kánaániták nemzetségei a későbbiekben szerteszóródtak*. Ez egy nagyon fontos referencia pont számunkra, hiszen az Izraeliták honfoglalásával a kánaánita népek valóban szerteszóródtak a földön, s utódaik ma csaknem minden kontinensen megtalálhatók.

A sajátos hettita rasszjegyek

A kánaániták Khámtól az afrikai fekete, illetve az egyéb sötétbőrű népek ősapjától származnak, így a kánaániták egy színesbőrű nép. Khámnak azonban nem minden utódja tartozott a negroid, illetve az afrikai fekete rasszhoz. Leszármazottai több alrassz típust képviselnek, amelyek között előfordul a szénfekete színtől a sötét barnán át a világos kreol bőr színig minden árnyalat. Nyilvánvaló módon, még Kánaán tizenegy nemzetsége sem volt teljesen homogén, de a korabeli leírásokból tudható, hogy esetükben inkább egy barna, kreol bőrű, barna szemű és fekete hajú kaukazoid rasszjegyeket is viselő rendkívül sajátos alrasszról van szó. A Szidontól származó föníciaiak tengeri utjaik folyamán erősen lebarapult hajósait pl. „vörös embereknek” nevezték (*Encyc. Brit.* 11th 21:450).

Egyesek talán némi túlzással „kaukazusi (fehér) típusú khámitáknak” nevezik a kánaánitákat és való igaz, hogy úgy a kulturális, mint a fizikai antropológia szempontjából is közelebb álltak a szemitákhoz, mint az afrikai khámita testvérnépeikhez. Muhammad Ibn Jarir al-Tabari perzsa történész i.sz. 915 körül említést tesz egy olyan korai hagyományról, miszerint Khám három fia, Khús, Pút és Kánaán Jáfet fiának, Tírásznak a lányait vették el feleségül, név szerint Qarnabilt, Bakht-ot és Arsalt a felsorolás szerinti sorrendben. Ez azt jelenti, hogy anyai vonalon

Kánaánban a jáfetita, illetve a mongoloid vérvonal is jelen volt, ami magyarázatot nyújthat a köztük előforduló jáfetita karakterisztikákra. A rendkívül kiálló és élesen ívelő orrforma, az ún. „indián orr”, vagy köznyelvben „karvaly orr” pl. egy határozottan kánaánita rasszjegy (ezek az orrformák a **selahita zsidóknál**, az **edomitáknál** az araboknál és az örményeknél is gyakoriak e népeknek a kánaánitákkal való erős keveredése miatt). Mivel itt konkrétan egy bizonyos kánaánita nemzettséggel, a hettitákkal foglalkozunk, lássuk, miként jellemezték őket az ismert ókori forrásokban:

„Ez a nép [a hettita] oly híres volt **és annyira eltért más rasszokról**, hogy bárhová vándoroltak, csakis a maguk neveit adták azoknak a területeknek. Még az olyan kései időkben is, mint a Nebukadnezár által uralt káld birodalom idején a Hetti, vagy Khetti névvel utaltak a szíriai, palesztínai és a kis-ázsiai területekre [a korábbi hattit/hettita birodalom területeire]. **Az egyiptomi ábrázolásokon a hettitákat nagy, valamelyest széles, de éles vagy kampós formájú [„indián”] orral, teltebb ajkakkal, magas arccsontokkal, meglehetősen dús szemöldökkel, hátraívelő homlokkal és arcszörzet nélkül ábrázolták. Hajuk fekete, szemszínük sötétbarna volt.**” – A. H. Sayce, *The Races of the Old Testament*, 133. o.

A bőrszínük változó volt, barnás, sárgás és vöröses színű. A görög leírások azt a következetes képet festik róluk, hogy [a hettiták] **egy harcias, büszke, de emellett goromba [durva, modortalan] nép**, ami az őrzöngő [extatikus] táncairól és zenéjéről ismert. – Dr. Herman L. Hoe, *Compendium of World History*, 1. kötet, Ambassador College, 1963. 359-360. oldalak.

Ennek megfelelően az egyiptomi műemlékeken a hettitákat leginkább nagyméretű, kiemelkedő éles orral, telt és lefelé ívelő ajkakkal, magas és kiálló arccsontokkal, vöröses barna, esetenként sárgás bőrszínnel, valamint hosszú, egyenes szálú, vagy hullámos dús fekete hajjal ábrázolják. Arc és testszörzet nincs feltüntetve. A hettiták a hajukat

gyakran a tarkón hosszú varkocsba fonva viselték, hasonlóan a kínaiakhoz és e jellegzetes hajviselet miatt korábban sokan azt vélték, hogy az egyiptomi képek kínaiakat ábrázolnak. A maguktól a hettitáktól fennmaradt ábrák, vésetek ugyan ezt a képet nyújtják, a rövid és vastag végtagok, a hátraívelő homlok, az erősen kiemelkedő orr és arccsontok, a lefelé ívelő ajkak, valamint a szőrtelen arc tökéletesen megegyezik azzal, ahogyan az egyiptomiak is ábrázolták őket. Ki kell hangsúlyozni, hogy a hettiták még a kánaánitákon belül is egy nagyon sajátos alrasszt képeztek, mert míg pl. a föníciaiakat gyakran ábrázolták szakállal, addig a hettiták teljesen csupasz arcúak voltak és keletebbi jelleggel bírtak. Mint említve volt, a korai megfigyelők egy része a képek és ábrák alapján első látásra a mongoloid rasszba sorolná a hettitákat, mások pedig sokkal inkább az észak-amerikai indiánok vonásait véli felfedni bennük. Hogy melyik nézet áll közelebb az igazsághoz, az később kiderül.

A hettiták történelmének rövid áttekintése

A bibliai leírásokból kikövetkeztethető, hogy Het fiai két csoportot képeztek, amelyek kisebb eleme megmaradt Kánaán területén, rájuk 42 bibliai utalást találhatunk. Ábrahám pl. ezektől a hettitáktól vásárolta meg felesége barlangsíriját (1Móz. 23:1-18). Het fiainak nagyobb népessége viszont már jóval korábban elhagyta Kánaánt és északabbra, a hegyes vidékeken koncentrálódott (vö. 4Móz. 13:29). A hattik ezen elemei a közép-anatóliai hegyvidékes területeket viszonylag röviddel a népek bábeli szétszórattatása után, i.e.

2200 körül vették birtokukba, így valószínűleg ők meg sem állapodtak Kánaánban, hanem folytatták útjukat Anatóliába, ahol őket tartják a terület őshonos népeken. Pátriárkájuk neve után magukat hattik-nek nevezték. Az egyik nagyobb, és jelentősebb városuk, Hattusasz, a fővárosukká lett. Az anatóliai hattik lassan emelkedtek fel, de i.e. 1700-1500 között már birodalomként funkcionált. Ez a korai hettita birodalom néven vált ismertté a történelemben. A kései hettita periódus pedig i.e. 1400-1200 körül virágzott. Ezt a csoportot 6 alkalommal említi meg a Szentírás. A Hattusasz-ban feltárt leletek arról tanúskodnak, hogy a hettita birodalom a csúcspontján egy katonailag és kulturálisan is jelentős erőnek számított a térségben. Nyelvük, az eredeti hattik nyelv nem volt indoeurópai, de miután katonai, gazdasági, valamint kulturális kapcsolatot alakítottak ki az ugyancsak erősnek számító indoeurópai neszitákkal, a nyelvük is átalakult és az új, a „rekonstruált hattik” néven ismert nyelv már indoeurópai volt. A hettita birodalom részletesebb történelmére itt nem térünk ki, több virágzó és hanyatló perióduson ment keresztül, területének nagysága is változott, míg végül i.e. 1200-1190-ben különböző külső és belső problémák következtében omlott össze. Azt azonban meg kell említeni, hogy amikor az asszírok i.e. 1230-ban a Nihryai csatában nagy győzelmet arattak a hettiták fölött, akkor a lakosság egy részét – ahogy tették ezt sok más nemzettel, köztük később az izraelitákkal is –, elüldözték otthonukból keleti irányba. Az ilyen népelemek pedig a későbbiekben valahol és váratlanul fel szoktak bukkanni. Hattusaszt i.e. 1180-ban porig égették, de a hettita birodalom összeomlása után kisebb, asszírok által uralt hettita utódállamok még átvészeltek néhány évszázadot.

Az egyiptomiak *khata*, az asszírok *khatti* névvel illették a hattikat, a kínaiak pedig *he-tí*, nek nevezték őket, ami azt jelenti, hogy a szerteszóródott kánaániták kapcsolatba kerültek Kínával is. Ezek fényében egyáltalán nincs kizárva az, hogy bizonyos fokú hettita „beütés” jelen van a távol-keleti mongoloid (jáfetita) népek köreiben, hasonlóan ahhoz, ahogyan a szintén kánaánita szinimiták is bekeveredtek némely délkelet-ázsiai népelembe. A hattiknál azonban a névhasználat nem tévesztendő össze a jáfetita kittimitákkal.

Izrael honfoglalása, mint meghatározó tényező

Az izraeliták i.e. 1400 körül végbemenő honfoglalása megpecsételte a kánaánita népek sorsát, ezzel ugyanis kezdetét vette a kiirtásukat elrendelő „hírhedt” isteni parancsolat kivitelezése:

5Mózes 7:1-2 ¹Ha az Úr, a te Istened elvezérel arra a földre, ahova most bevonulsz, hogy birtokodba vedd, **s ha kiúzi előled mind a népeket, a hettitákat, a girgasitákat, az amoritákat, a kánaániakat, a perizitákat, a hivvitákat és a jebuzitákat – hét nálad népesebb és nagyobb népet –,** ²ha az Úr, a te Istened majd kiszolgáltatja neked, s te legyőzöd őket, **akkor töltsd be rajtuk az átkot, ne köss velük szövetséget és ne könyörülj meg rajtuk.**

5Mózes 20:16-18 ¹⁶E népek városaiban, amelyeket az Úr, a te Istened örökségül ad neked, egyetlen lelket se hagyj életben. ¹⁷Rajtuk töltsd be az átkot mindenképpen, **a hettitákon, amoritákon, kánaániakon, perizitákon, hivvitákon és jebuzitákon,** ahogy az Úr, a te Istened parancsolta, ¹⁸nehogy eltanuld tőlük utálatos dolgaikat, amelyeket isteneik (tiszteletére) végbevisznek, s így vétkezzetek az Úr, a ti Istenetek ellen.

Izrael honfoglalása párhuzamban volt a kánaániták bűneinek tetőzésével (*vö. 1Móz. 15:16*), és Isten ekkor az izraelitákat használta fel büntetésének eszközéül. Tette ezt részben amiatt, hogy beteljesedjen az átok a kánaánitákon, s részben amiatt, hogy ezáltal próbára tegye Izrael engedelmességét. Ez egy fontos próba volt, hiszen következménye kihatott az izraelita népek későbbi történelmére is (*Józs. 23:13*), s így lesz ez teljesen a korszak végéig. Ennek jelentőségét a későbbiekben látni fogjuk. Sokan tévesen úgy vélik, hogy a hettita birodalom a Józsué általi honfoglalást követően jött létre, miután az izraeliták kiszorították a Szentföldről a kánaánitákat, de történelmi és bibliai tény, hogy a hettiták már messze korábban is birtokolták e területet. A *Keller's The Bible As History* szerint az indo európai hatás miatt, a kis-ázsiai hettiták több téren is eltértek a palesztinai testvéreiktől (uo. 107. o.)

Az izraeliták hadjáratai a kánaáni területekre korlátozódtak, így amikor kapcsolatba kerültek a hettitákkal, akkor kétségtelenül a Kánaánban élő hettita elemekről van szó. Egy bibliai történet konkrétan rámutat erre, hiszen amikor az izraeliták elfoglalták Bételt (korábbi nevén Luzt), egy őket megsegítő embert szabadon engedtek családjával, aki a hettiták földjére ment, ahol megalapított egy várost, amit a régi Luz után nevezett el:

Bírák 1:25-26 ²⁵Az megmutatta, hol lehet a városba behatolni. A város lakóit kardélre hányták, ezt az embert azonban rokonságával együtt elbocsátották. ²⁶**Az ember elment a hettiták földjére, ott várost épített, s elnevezte Luznak.**

Luz a mai Szíria azon területén feküdt el, ami akkoriban az akkor már régóta fennálló anatóliai hettiták birodalmához tartozott, ahová az izraeliták nem hatoltak be. Mint tudjuk, a kiszorított kánaánita elemek nagyobb része Egyiptomba menekült, majd onnan tovább folytatták útjukat nyugati irányba az észak afrikai partvidékeken. Emellett valóban voltak elemeik, amelyek a testvéri hettita birodalom területén telepedtek le. A honfoglaláskor indított pusztítás helyben

maradt túlélőinek leszármazottai, így a kánaáni hettiták maradék elemei is Izrael uralma alatt éltek:

2Kronika 8:7-8 ⁷A hettiták, amoriták, periziták, hivviták, jebuziták maradványait, akik nem tartoztak Izraelhez, ⁸hanem azok fiai voltak, akik megmaradtak az országban, és akiket nem irtottak ki Izrael fiai, Salamon robotra kötelezte mind a mai napig.

A későbbiek folyamán nem minden ilyen hettita maradt rabszolga, voltak kivételek, akik Dávid király seregében szolgáltak, így például Akhimélek, valamint az az Uriás, akit Dávid meggyilkoltatott, hogy elvegye annak feleségét, Betsabét. Ez időben (i.e. 1100 körül) az anatóliai hettita birodalom még stabilan állt, nincs forrásunk arról, hogy nekik lett volna katonai konfliktusuk Izraellel. Dávid és Salamon idejében (i.e. 1000- i.e. 900 között) érte el Izrael a legnagyobb területi kiterjedését, határai éppen ha súrolták az egykori anatóliai hettita birodalom déli határát. Ez időben már inkább hettita utódállamokról beszélünk, akikkel Salamon király kereskedelmet folytatott:

IKirályok 10:29 ²⁹Egy szekeret 600 ezüstsékelért szállítottak Egyiptomból, egy ló pedig 150-be került. Ugyanígy az ő közvetítésükkel szállították a hettiták királyainak és az arámok királyainak is.

Ezek az utódállamok még i.e. 850 körül is viszonylag jelentős erőt képviseltek, ami az Izraelt megtámadó arámok történetéből is levonható. A támadó arám hadsereg katonái az éjszaka folyamán lovak és szekerek zaját hallották, és azt gondolták, hogy „*Izrael királya biztos felbérelte a hettiták királyait meg Egyiptom királyait*” (Kir. 7:6), s emiatt mindent hátrahagyva elmenekültek a harc elől. Az i.e. 700-as évektől viszont már valóban nem hallani többet a hettitákról, látszólag véglegesen letűntek az ismert történelem porondjáról.

II. rész - A hettiták a szórványban

Amikor az izraeliták Józsué vezetése alatt bevonultak az Ígéret Földjére és elfoglalták azt az ott élő kánaánita törzsektől, azzal kezdetét vette az a folyamat, amire az 1Mózes 10:18 utalt, miszerint a kánaánita népek szórványba kerülnek: „*Később a kánaániták nemzetségei szétterjedtek*” (1Móz. 10:18). A kánaánita diaszpóra nagyobb hullámokban hagyta el a Szentföldet és Anatóliát az i.e. 1400 és az i.e. 700 közötti években. Mint látni fogjuk, a szórványosodás messze távolabbi területekre vezetett, mint azt első olvasásra gondolnánk, hosszabb távon pedig meghatározta Észak-Afrika, Dél és Észak-Európa, a csendes óceáni szigetvilág, valamint az Atlanti Óceánon túlfekvő észak-amerikai kontinens etnikai összetételét is. A kánaánita menekültek észak afrikai útvonala a legismertebb, hiszen több ókori forrás is megörökítette, mint pl. az alábbi munka is:

Amikor ezek a nemzetek [a kánaániták] látták, hogy a megszállók vezére [Józsúé] egy legyőzhetetlen ember volt, elhagyták őseik földjét és Egyiptom felé vették útjukat, ami határos volt az ő országukkal. És mivel nem leltek ott maguknak megfelelő lakterületre - mivelhogy Egyiptomban már ősidőktől kezdve igen nagyszámú nép lakott-, **továbbmentek Líbiába. Ott számos várost alapítottak és Líbia teljes területét birtokukba vették, egészen Héraklész oszlopaiig [Gibraltári-szoros], és ott éltek a mai napig, a maguk föníciai nyelvét használva.** Megépítettek egy erődvárat is Numidiában, ahol ma a Tigiszis városa található. Azon a helyen két fehér kőből készült oszlop áll egy forrás mellett, amelyekre föníciai betűkkel a következő sorokat vésték: **‘Mi vagyunk azok, akik elmenekültek Joshua a [föld]rabló, Nun fia elől.’** Más nemzetek is megtelepedtek Líbiában még a mórok előtt, akiket mivel oly régóta élnek azon a földön, a föld gyermekeinek nevezik. És emiatt járja náluk az a beszéd, hogy Antaeusz, a királyuk, aki megbirkózott Héraklészszel Klípeában [Klypea, vagy Aspis, a mai Kalbia a karthágói partvidéken] a föld fia volt. És a későbbi időkben, amikor a Dido-val [a Karthágót megalapító tiruszi hercegnővel] érkező föníciaiak Líbia lakosai mellé költöztek, tették azt úgy, mint akik a rokonaikhoz költöznek. Ezeknek engedélyt adtak ahhoz, hogy megépítsék maguknak Karthágó városát. Az idő teltével azonban Karthágó egy népes és erős várossá fejlődött, és háborúra került sor köztük és a móroknak nevezett szomszédjaik között, akik, mint már az mondva volt, ugyancsak Palesztinából érkeztek, őket [vagyis a karthágóiakat] megelőzően. A karthágóiak győzedelmeskedtek és rávették a mórokat, hogy költözzenek el Karthágó mellől távolabbi vidékekre. - Prokopiosz, „*History of the Wars*” Book IV, “*The Vandalic War*,” Capt.X, 12ff (Loeb Class, London, 1916)

A Szentföldről nyugati irányba elvándorolt kánaánita népelemek alkották s részben alkotják ma is Északnyugat Afrika berber és mór lakosságát, a mediterráni Málta és Szicília lakosságának jelentős részét. Európa e korai időszakának az ún. „serlegkészítő” kultúráját a kánaániták hozták létre. Ezek a kánaániták i.e. 1000- körül eljutottak az észak amerikai kontinensre is, ahol később a leszármazottaik létrehozták a híres chaokiai halom-és piramisépítő kultúráit a Mississippi völgyében. (A piramisépítők innen később tovább vándoroltak a mai USA délnyugati államaiba, majd pedig onnan is tovább, míg a Mexikó völgyében telepedtek meg véglegesen, ahol i.sz. 1200-ban létrehozták a kánaánita halálkultuszokra felépített azték birodalmat. Ennek a migrációs vonalnak a bemutatása **A közép amerikai indiánok eredete** című írásban található). A kánaáni **szinimiták** keleti irányú útvonala elérte Kínát és Délkelet Ázsiát, majd folytatódott a Csendes óceáni szigetvilágba, s végül Dél Amerika délnyugati részeire.

Ebben az írásban leginkább az északi hejtita vonalat kívánjuk követni, ugyanis ez a nyomvonal fog elvezetni bennünket az észak amerikai indiánokig. A Kis-Ázsiából kiáramló hejtíták, Thrákián át a Duna mentét követve haladtak Európa belsejébe, majd hosszú vándorlások után végül Skandinávia északi részeit vették birtokukban. A brit szigeteken élő titokzatos, testüket festő és tetováló piktek ugyancsak ennek a népelemnek egy töredékét képezték.

A bibliai néperedet egy jeles kutatója, Dr. Herman Hoe tömör felvázolása szerint, az erős külső nyomások hatására a hejtíták észak-nyugati irányba kényszerültek elvándorolni, s végül Skandinávia legészakabbi pereménél állapotok meg. A későbbiek folyamán ezen területekről kezdtek meg hosszú és válságos útjukat Szibérián és a Bering- szoroson át Alaszkába, majd pedig

az észak amerikai kontinens alsóbb területeire. Ennek a népességnek egy jelentős elemét az USA középső államainak prérijein élő khetti-indián törzsek tették ki az európaiak megérkezésekor.

Noha Dr. Hoe ezen sarkalatosan fogalmazott állításai egyre inkább tudományosan is igaznak bizonyultak, azért minden képen szükséges tényekkel is alátámasztani. Ezek a bizonyítékok két irányból származnak: Részint azokból a forrásokból, amelyek követik a hettiták útvonalát Európa mélyébe, majd Skandináviába, részint pedig azoknak az innen a távoli Amerikába került népeknek a forrásaiból, amelyek pontosan erre az északi területre vezetik vissza vándorútjuk kiindulópontját.

Az árulkodó bika kultusz nyomában

A kánaániták, köztük a hettiták egyik fő istensége az időjárás istene volt, akit a hettiták a hurri *Teshub*, vagy a hettita *Tarhun* nevekkel illettek. Ez az istenség egy bikával volt szorosan asszociálva és rendkívül nagy kultusza volt. A bikán ülő isten motívuma a hettiták letűnése után hirtelen megjelenik Európában is, méghozzá oly módon, hogy kultusza egy határozott, jól követhető nyomvonalat alkotott:

„Ha összekötjük egy vonallal azokat a régészeti lelőhelyek, amelyekben bikán ülő isteneket ábrázoló tárgyakat tártak fel, akkor egy ‘migráns útvonal’ nyomára bukkanunk. **Ez a nyomvonal a szíró-hettita területekről indul ki, s végig követhető a Duna folyó mentén az alsó Rajnáig, majd azon túl a Brit szigetekre.**” (*The Hittites: People of a Thousand Gods*, by Johannes Lehmann. The Viking Press, N.Y. 1977. P. 269).

A hettia történelem egy vezető kutatója, Theodor Bossert, az *Altanotolien* című munkájában mellékelte egy olyan térképet, amelyen feltüntet minden egyes lokációt, ahonnan előkerültek a bikán álló, vagy ülő hettita istenségek. Ezek a lelőhelyek egy viszonylag egyenes vonalat alkotnak, Szíriától az anatóliai Bogazkoy-ig, majd onnan a Duna mentén a Rajnáig, s tovább a Brit szigetekig. A Rajnától a vonalnak van egy leágazása Itália felé is.

Kánaánban leginkább Baált jelképezték bikával: „A kánaániták vallásában a bikát vagy Baál mellett, vagy pedig őt megjelenítve ábrázolták, ő volt a vihar istene; a kánaánita és szíriai ábrázolásban Baált gyakran egy bikán állva mutatják be.” Amihail Mazar, *Archaeology of the Land of the Bible*, 351. o.) Ilyen leleteket Palesztina szerte feltártak. A mellékelte képen egy Tarhunt megjelenítő hettita ivókört látható. „Szamária hegyeinek egy magas gerincén, az izraeliták által egykor sűrűn lakott központi területen fel lett tárva egy olyan kultikus áldozati hely, ami kiváló példája a Szentírásban említett ‘magaslati helyeknek’ (vö. I Kir. 14:23). Izrael fiai e

helyeken áldoztak a bálványoknak. Ezen a magaslati helyen egy 20 méter átmérőjű kövekből kirakott kört tártak fel, a kör közepén volt egy üres pont, ahol bizonyára egy 'szent fa' állt. A kör keleti peremén egy nagyméretű hosszában felállított 'Massebah' vagyis "állókő" volt elhelyezve, ami körül áldozatok, heverték. A lelőhely legkülönösebb darabja egy 0.18 m magas bronzból öntött bika volt, ami az imádat tárgyaként szolgált, emlékeztetve bennünket az Exodus, valamint a Jeroboam által Bételben és Dánban felépített templomainak 'aranybornyúira.' (uo. 350-351)

A kánaánita kultúra messze legjellegzetesebb eleme a bika volt, s ezt a bronzból készült bikák leleteinek sokasága is bizonyítja, különösen Hazor és Ugarit környékén. A korábban említett hettita nyomvonal, mint azt láttuk, Európa belsejébe hatolt. A korai Európa így az elűzött kánaánita népelemek egy átmeneti vándorlási területe volt, s ez nem egy nagy modern felismerés, hiszen már az ókori és középkori krónikák is számos említést tettek erről:

„Messenius ... ő ugye azt mondta, hogy **azok a kánaániták, akik Józsué által lettek elhajtva, Scondiába érkeztek, amit onnantól Scandinavia-nak neveztek.** Ez állítólag 844 évvel az özönvíz után történt meg. ... És a nagy tudású izlandi Arngrim Jonae határozottan azt állítja, hogy **ezek a Józsué által elűzött kánaániták voltak a távoli észak legelső lakosai.**” - **Shum, *Historie af Danmark, 1775, 101. o.***

A ír/skót Leabhar Gabhala kronikákban (Írország elfoglalásának könyve) említve van az, hogy a miléz király, Gathelus, vagy Golahm (a milézek a skótok elődei) európai vándorlásai során Germánia területén ismét találkozott azzal a néppel, amelyet korábban Thrákiában ismertek meg, ahol a milézek is éppen átutaztak. A milézek szövetségre léptek velük, s e népből erednek a skóciai piktek is. A milézek *cruitnigh*-nek nevezték a piktiket, akiknek a saját maguk által használt neve ismeretlen (a pikt név a rómaiaktól származik és festett, tetovált [embert] jelent). Észak Afrikából déli irányból az Egyiptomon át nyugati útvonalon elmenekült kánaániták kerültek Európába, míg Thrákia felől a Kis-ázsia felől északnyugat felé útnak indult hettiták. Thrákiáról tudni kell, hogy eredetileg Jáfet fiának, Tírásznak a lakhelye volt, s nevét is Tírász után kapta (Josephus, *A zsidók története*, I. könyv, 6. fejezet, 1. rész). Az eredeti tírászi thrákokat vörösés, vagy szőkés hajú eurázsiai népként említi Xenophón, azonban Thrákia területe és lakosságának összetétele gyakran változott az évszázadok folyamán. Ez a terület ugyanis egyféle átjáró ház volt Kis Ázsia és Európa között, így számos nép megfordult ezen a vidéken, így pl. az izraelita kelták is és a birodalmuk összeomlása után a hettiták is. A hettita periódus lezáródását követően Thrákiát egy vad népesség uralta, amely festette és tetoválta a bőrét, s a milézek velük léptek kapcsolatba. A kánaániták ősanyja Tírász lánya volt, s amikor a hettiták és a thrákok egymás mellett éltek előfordulhatott köztük keveredés. Nem mellékesen Tírász bizonyos elemei ugyancsak átjutottak a dél amerikai kontinensre.

Jegyezzük meg, a Józsué nyomása elől elmenekült, majd Európában kikötött kánaániták némi deja vu érzést tapasztalhattak meg akkor, amikor az izraelita előőrsoket képező kelták a kontinens belsejébe nyomulva kiszorították őket onnan, s először a mai Skandináv területekre,

majd onnan tovább a messzi északi Artic vidékekre kényszerültek elvándorolni. E helyen aztán lappokként lettek ismertek.

A lappok - Skandinávia sötétbőrű „őslakosai”

A lappokról korábbi történelmi lejegyzések maradtak fenn, mint azt gondolnánk, hiszen már a híres bizánci történész, Procopius (i.sz. 500-565) is említést tesz róluk. Procopius lejegyzéseit itt Gwin Jones, *A History of the Vikings* című munkájából idézzük:

„Procopius egy remek leírást nyújtott az éjféli napfényről, de a legmeggrázóbb információt a **Scrithifinoi**-néppel (akiket Jordanes **Screrefennae**-nek nevezett) kapcsolatban hagyta ránk, a lappokról van szó, akiknek az életmódját az állatokéhoz hasonlította. Ez a nép vadászattal foglalkozik, **soha nem ittak bort** és nem termeltek gabonát. Nem viseltek ruházatot és olyan lábravalót, amit cipőnek lehetne nevezni; a testüket állatok bőrével fedték be, ahogy eledelük is az általuk elejtett vadakból állt, amelyek bőreit inakkal összeerősítve öltötték magukra. Még a gyermekeiket is teljesen más módon táplálták, mint ahogy az emberiség más része teszi. [Az újszülöttek] ugyanis nem ismerték az anyatejet, még csak anyjuk emlőit sem érintik meg soha, hanem az állatok csontjaiból kivont velővel táplálják őket. Miután az anya megszüli a gyermeket, azonnal egy bőrputtonyba helyezik, amit egy fára függesztenek. Az anya ezután némi velőt tesz a szájába és elmegy az apával együtt vadászni.” - **Gwin Jones, *A History of the Vikings*, Oxford University Press, N.Y. 1984, 26-27 o.**

Az eredetileg melegebb éghajlatról elvándorolt lappok kénytelenek voltak alkalmazkodni az északi égöv rendkívül hideg körülményeihez és a környezet adta lehetőségekhez kellett igazítani az életformájukat is. Sötétebb bőrszínük önmagában is árulkodó jele az eredetüknek, de emellett a korai időkben még megtalálhatók voltak náluk annak a kultúrkörnek a jellegzetes motívumai is, amelynek közegeit hátrahagyták. Ez pedig nem kerülte el a kutatók figyelmét sem:

„A [Sven Nilsson által megírt] *Skandinaviska Norden Ur-Invanara* olyan kutatómunkák eredményeit tárja fel, amelyek rámutatnak arra, hogy Skandinávia eredeti kultúrája távoli, idegen eredetű volt. Nilsson említést tesz a földből előkerült leletekről és a helyiek hagyományairól is. **A leletek stílusos formái és még inkább az azokra rajzolt ábrák határozottan közel-keleti eredetre mutatnak, konkrétan Fönícia és Egyiptom felé; míg a hagyományok legalább ugyan ilyen világos módon mutatnak az ősi kánaánita-föníciai napimádat felé.** Ezeket a nyomokat a lehető legnagyobb alaposággal vizsgáltam meg.” - **S. Gusten Olson, *The Incredible Nordic Origins*, Nordica S.F. Ltd., Kent, England, 14. o.**

„Kik voltak ezek a Skandinávia északi peremén élő nomád emberek, akik ugyan olyan sátrakban laktak, mint az amerikai indiánok sajátos wigwamjai? Az izlandi Arngrim Jonas (Jonsson Arngrimr) szerint **a lappok a kánaániták leszármazottai közé sorolhatók.**” – Sven Bring, *Svea Rikes Historia*, 45. o.

A lappok tehát a Közel-Keletről származtak el, nem pedig a mongoloid népek által lakott Távól-Keletről, s ez egy rendkívül fontos megállapítás, hiszen alátámasztják a korai krónikák leírásait.

A lappokat gyakran és következetesen hozzák kapcsolatba az amerikai indiánokkal és ennek nyomós okai vannak. Norvégia, Svédország, Finnország, valamint az Oroszországhoz tartozó Kola félsziget északabbi sávját lappföldnek nevezik. Lappföldről kiindulva Szibérián át Alaszkáig, majd azon túlmenően az egész észak amerikai kontinensen létezik egy azonos gyökerű kultúrkör. A lappok és az észak szibériai népek, mint a yukaghirok, csukcsik és koryakok a mai napig olyan bőrsátrakban laknak, amelyek teljesen azonosak az észak amerikai indiánok filmekből is jól ismert és jellegzetes *tipi*jeivel vagy *wigwam*jaival. Életmódjuk ugyancsak azonos. Az észak amerikai indiánok által beszélt nyelvek legtöbbször a nagy **Na-Dene** nyelvcsaládba tartozik, ahogyan a fentebb megnevezett szibériai törzsi elemek nyelvei is ebbe a nyelvcsaládba tartoznak, nem pedig a mongoloid népek által beszélt nyelvcsaládok valamelyikébe. A Bering szoros nem volt az egyedüli átkelőhely, Szibéria keleti felén létezett ugyanis egy korai prémkereskedő útvonal, ami az Amúr folyó torkolatánál (a mai Vlagyivosztoknál) vízi útként folytatódott tovább Amerika felé. A prémvadászok a Kamcsatkai áramlatot kihasználva az Aleuti szigetek mentén jutottak Alaszkába kenuikon. Az Alaszkába átjutott törzsi elemek aztán a part mentén folytatták útjukat déli irányba, egészen a mai Új Mexikóig. Ez érthetőbbé teszi a kultúrkörre jellemző sajátos tipi, vagy wigwam, a nagy, kúpos, tölcsérformájú és állatbőrökkel bevont sátor széleskörű használatát e népek köreiben:

„Az ismert történelem óta tudunk olyan Északi-sarkkör mentén élő népekről, amelyek tölcsérformájú bőrsátrakban laknak. Ilyenek Európában a lappok, Szibériában az **amerikanoid** yukaghirok, a kanadai Mackenzie Területen élő indiánok, valamint a karibu eszkimók a nyugati Hudson öbölben és Labradorban. Minden ilyen sátor közepén van egy tűzhely, van egy füstelvezető nyílás [a sátor tetején] ahol a keretet képző fa rudak össze vannak kötözve, a sátrak bejárat nyílása kelet felé tekint, s a nyílással szembefekvő oldalon található a 'tisztelő ülőhely', pontosan akként, ahogyan a nagy síkságok [észak amerikai] indiánjainak a tipije is ekként vannak konstruálva.” – **Reginald and Gladys Laubin, *The Indian Tipi: Its History, Construction, and Use*, Ballantine Walden edition, 1-2. o.**

Ezek az egymástól távol eső területeken nem csak azonos módon építik fel a sátrakat, de azonos módon is szállítják azokat az egyik helyről, a másik helyre: a hosszú sátorfába lyukakat fúrnak, azon keresztül összekötik azokat, és lovakon vontatják.

A Leni Lenape – „az eredeti nép” története

Amerika észak-keleti területein élt egy indián népesség, amely magát eredetileg a *leni lenape* névvel illette. A fehér ember érkezése után ez a nép a Delawár néven vált ismertebbé. A *leni* jelentései: „valódi, tiszta, eredeti, originál”. A lenape jelentése pedig „indián férfi”, vagy az ezzel szinonima „ember”. A lenape tehát az „eredeti embernek, illetve nép”-nek tartja magát, s a többi

indián nép is a „nagyapákat” megillető tisztelettel tekint rájuk. A lenape egy több száz kis törzsből kitevődő népközösséget alkot, amelyet együttesen **algonkinok**-nak neveznek. Egykor az algonkin nyelvcsalád nyelvei voltak a legszélesebb körben használt indián nyelvek Észak-Amerikában. A legismertebb algonkin törzsek Amalecite (!), Cheyene, Blackfoot, Conoy, Cree, Delawár, Fox, Gros Ventre, Kickapoo, Massachuset, Miami, Micmac, Mohegan, Mohikán, Montagnais, Musi, Narraganset, Naskapi, Nipmuc, Ojibway, Ottawa, Pequot, Potawatomi, Sac, Shawnee, Tete de Boule és Wampanoag.

„Ez egyike a nagy észak-amerikai nagy családfáknak, az általuk lakott területek szempontjából a legnagyobb a kontinensen, ami az 55. szélességi fok mentén, az Atlanti óceántól a Rocky Mountainon át délen Cape Hatteras-ig és az Ohio folyóig. Ezek a területek az északi erdős vidékek részét képezik, s ezeknek a toboztermő erdőségeket csaknem kizárólag, a lombhullató erdőséget pedig nagyjából az algonkinok lakják.” - *Encyclopedia Britannica* (1943 kiadás) I. köt. 622, o.

A Delaware folyó és New York között élő lenape népesség még az 1600-as években sem alkotott egyetlen népet, mint inkább egy sor különálló törzsi elemet. Nem létezett egy centralizált vezetőség és a lenape *sachems* (törzsfők) általában csak kisebb közösségeket vezettek egy adott területen. A lenape nép három főbb törzse létezik, a munsee, unami és unalactigo, mindegyik a maga területén él és saját dialektusát beszéli. E népek mind lenape-ként tartják magukat számon és anyai ágról (matrilinéárisan) tartják számon a nemzetségfájukat. A lenape nép törzsét alkotó delawárok a fehér ember megérkezésekor valami 20.000 főt számlált, ami a háborúk és a járványok miatt erősen megcsappant, s 1700 körül mindössze 4000 főre apadt. Később regenerálódtak, számuk ma kb. 16.000 fő. Továbbra is anyai ágon tartják számon a leszármazást és matrilocál társadalmi formában élnek, ami azt jelenti, hogy a család a feleség szülei mellett telepszik meg. A kánaániták egy matriarkális társadalomban éltek és matriarkális vonalon tartják számon a származási vonalukat, ellentétben a bibliai patriarkális vonallal. Ennek jelentőségét más írásokban fogjuk taglalni.

Az ősi lenape egy más szempontból is különleges nép, ugyanis ők mondhatják maguknak a legősibb indián „történelem könyvet”, a *Walam Olum*-nak [Vörös Krónikák] nevezett kéziratos lejegyzések formájában. A *Walam Olum* leírásai a lenape nép teremtéstörténetének és az özönvíznek a biblia Genézishez hasonló bemutatásával kezdődnek. A leírások szerint a nép hosszú vándorlása végeláthatatlan hómezőkön történt, rénszarvas csordák nyomait és a folyók vonalait követve haladtak. Ez a nyomvonal a közép-szibériai Léna folyó mentén haladt, majd északkeleti irányba fordult s az Indigirka és Kolyma folyók mentén folytatódott tovább. E területeken a mai napig fellelhetőek a lenape azon hátramaradt elemeinek az utódai, akik nem keltek át a Bering szoroson. Az útvonal leírása viszonylag részletes, még azt is lejegyezték, hogy a jégen haladva az megtört és egy hatalmas rés keletkezett, ami örökre elválasztotta a népet. Azok, akik a résen túl voltak folytatták útjukat Alaszka felé, a hátra maradtak pedig visszafordultak oda, ahonnan elindultak (Szibéria észak-keleti részeire). Ez a történet

magyarázatot nyújt arra, hogy miként maradtak hátra Szibériában az olyan lapp elemek, mint a yukaghirok, a csukcsik és a koryakok. Hitelesíti azt az elfogadott tudományos álláspontot is, miszerint az észak amerikai indiánok – legalábbis részben – a Bering szoroson átkelve kerültek az amerikai kontinensre.

A delawárok köreiben a Vörös Krónikák mellett számos olyan lenape törzsi szájhagyomány is él, amelyek szerint az őseik északnyugati irányból egy másik kontinensről, a „jég és hó földjéről” vándoroltak el. A lenape törzsek némelyike, mint a nanticokes, shawnee és mohikán törzsek legendái a legrészletesebbek és magukban foglalják, magát a Bering szoroson való átkelés történetét is. Az ugyancsak algonkin cheyennek tradíciói szerint őseik *„egy jéggel és hóval borított földön éltek, s hogy elkerüljék Hoimahá [a hóvihar] állandó uralmát keleti irányba vándoroltak, ahonnan a nap felkel. Sok év után eljutottak a tenger egy szűk szakaszához, s amikor az befagyott és jég borította a szorost azon keltek át.”* A történet folytatása szerint, amikor félúton voltak, egy leány észrevette, hogy egy hatalmas állati szarv emelkedik ki a jégből. Megpróbálták körbe vágni és kiszabadítani, s ekkor megmozdult a jég alá szorult hatalmas szörny, a jég megriant és szakadékként választotta el egymástól az átkelőket. A történet folytatását és végét már ismerjük: a szoroson átkelt nép az észak amerikai algonkin indiánok ősei volt, a hátra maradt részük pedig néhány parányi szibériai népet alkot.

A Walam Olum és az algonkin szájhagyományok még egy rendkívül fontos bibliai vonatkozású történetet megörökítettek. Ezek szerint a lenape nép elemei a délebbi területekre való terjeszkedésük alkalmával a Mississippi folyó völgyében találkoztak egy tőlük idegen félelmetes kultúrát létrehozó halom építő talega indiánokkal. A lenape nem tartotta magát az amerikai kontinens eredeti, vagy őshonos népeként, a Walam Olum leírása szerint vándorlásaik idején találkoztak a már ott élő indián népekkel [akik más időperiódusban és más útvonalon érkeztek Amerikába]. Egy ilyen nép a halom építő kultúrát létrehozó talegwik, vagy talegák. Ezeknek a halom építőknak az elődei az Északnyugat Afrikából Amerikába áttelepedett kánaániták voltak, így távoli rokonai a lenapének. Egy a lenape között élő XVIII. századi misszionárius a tőlük hallottak alapján ekként örökítette meg e találkozás történetét:

“ ... [a Lenape] felfedezte, hogy a Mississippi völgy területeit egy nagyon erős népesség lakta, amely számos nagy város épített fel az általuk lakott térség folyópartjain. Ez a nép Talligew-nek, vagy Tallegwi-nek [talega] nevezte magát. ... Sok hihetetlen dolgot beszéltek erről a híres népről. **Azt mondták róluk, hogy ezek igen magasak és nagytermetűek voltak, és a hagyományok szerint még óriások is voltak közöttük, olyan emberek, akik a legmagasabb lenapénél is messze nagyobb méretűek voltak.** Ők [a talagák] voltak azok, akik erődítményeket és védvonalakat építettek maguknak, amelyek mögül gyakran kitörtek portyázni ... ” – Robert Silverber, *Moundbuilders of Ancient America*, Greenwich, CT: N.Y. Graphics Society, 1968, 54. o.).

A leírás hitelesíti azt, hogy a kánaániták között élő refák, vagy óriások némelyikének sikerült a kánaánitákkal elmenekülni, és a jelek szerint az Új Világba is átkerültek. A Walam Olum leírásai

szerint, amikor a vándorló lenape törzsek elérték a Mississippi folyót, akkor *“küldötteik által felkérték az ott élő talegákat arra, hogy engedélyezzék a lenape számára a talegák szomszédságában való letelepedést és lépjenek szövetségre egymással.”* A talegák királya elutasította az ajánlatot, de engedélyezte azt, hogy a lenape nép áthaladjon a területein és folytassák útjukat keleti irányba. A lenapék meg is kezdték a folyón való átkelést, ám amikor a talega uralkodó meglátta, hogy milyen nagy számban vannak, félelem szállta meg és parancsot adott a megtámadásukra. A vízen éppen átkelőket harci kenukból pusztították el, a már átkelt elemeket pedig a parton mészárolták le. A feldühödött lenape bosszút fogadott ellenük a „győzelem, vagy halál” felkiáltással. Röviddel ezután az irokéz szövetségeseikkel együtt egy epikus méretű hadjáratot indítottak, vezetőjük „Az Éles” irányítása alatt (WO, IV:55). A lenape és irokéz harcosok átkeltek a folyón szétverték a talegákat és bevették a megerősített városaik nagy részét. (uo. 107-108 o.)

A hosszantartó és nehéz küzdelem után a talega ellenállás végül is teljesen megtört (WO, V:57-59), de négy *sachems* [nagyfőnök] jött és ment, mígnem elérték a végső győzelmet (WO, V:55-59). A lenape-irokéz szövetség és a talegák nagyon ádáz harcokat folytattak, a Talega Háború utolsó, döntő összecsapási pedig a legnagyobb csaták voltak, amit az amerikai kontinensen addig valaha is megvívtak. A lenape nyomására a talegák délnyugati irányba vándoroltak el, majd Mexikóban kötöttek ki, ahol a kegyetlen aztékokként váltak hírhedté. Professzor Barry Fell ugyancsak osztja azt a véleményt, hogy a hopewellek [talegák] elődei elsősorban “[kánaánita származású] líbiai berberék voltak, csekély negroid beütéssel, s ebből az ágazatból származtak a közép amerikai aztékok (*America B.C.* N.Y.: N.Y. Times Book Company, 1976, 189. o.). Jegyezzük meg, a föníciaiak, illetve a föníciai eredetű észak afrikai karthágóiak a kor legjobb hajósainak számítottak és gond nélkül eljutottak távoli kontinensekre. Velük szemben a hettiták nem váltak hajós néppé, így ők hosszantartó földi úton kerültek Észak Európából Szibériába, majd onnan Alaszkába, mint az algonkinok elődei.

Érthető módon a számos különböző indián etnikai csoport közül a leni lenape áll legközelebbi rokoni viszonyba az egykori lappokkal és hettitákkal. A lenape lapp változata „renape”. Dr. Barry Fell a Harvard egyetem epigrafológusa és több e témába vágó könyv szerzője szerint az algonkin nyelvekben fellelhetőek egyiptomi, líbiai, numídiái, görög, kelta, szemita és norske elemek, amelyek az idők folyamán szívódtak fel az algonkin ősnyelvbe. Némi elemzést érdemel ez a montázs. A professzor által említett első három nyelv az khámita, ezen belül a líbiai és numídiái (karthágói pun/berber) konkrétan kánaánita nyelvek. A hettita eredetileg egy kánaánita dialektus volt, ami később indo európai hatás alá került. A két kánaánita nyelvi elem részint az őskánaánita nyelvből, részint pedig az Északnyugat Afrikából Amerikába áttelepült majd a Mississippi völgyében megtelepült halom építő indiánok nyelveiből kerülhetett be az algonkinba. A görög befolyás kizárólag csak az anatóliai tartózkodáshoz vezethető vissza, más történelmi periódusban nem kerülhettek ezzel a nyelvvel kapcsolatba. A kelta hatás a korai, közép európai tartózkodás ideje alatt érthette a nyelvet, amikor a kelták északra szorították a

hettitákat. A sémi hatás még az asszír uralom idején alakult ki, a norske hatás pedig az amerikai kontinensre gyakran látogató és ott kolóniákat tartó vikingek részéről jöhetett a nyelvbe. (Ugyanis ha a norske még Skandináviában befolyásolta volna a korai lappot, illetve az abból kifejlődő algonkint, akkor az túl kései időre tenné, a bering szoros átkelését). A fenti tudós a szibériai nyelveket is a nyugati algonkin nyelvcsaládba helyezi, s ez ma már bizonyított tény. [Ez egy az ő munkájával kapcsolatos oldal.](#)

Egy kis sztereotípa

Az írás elején már bemutattuk, hogy miként ábrázolták az egyiptomi műemlékeken a hettitákat, de ezen a ponton elevenítsük fel és lássuk mennyiben illenek azok a karakterisztikák az észak amerikai indiánokra általában, és bizonyos törzsek esetében kizárólagosan: A nagy és élesen kiemelkedő orr, a lefelé ívelő ajak, a kiálló arccsontok, a vöröses barna, vagy sárgás bőrszín, és hosszú, egyenes szálú, a hosszan viselt dús fekete haj, valamint az arc és testszőrzet hiánya, mondani sem kell, az indiánok legjellemzőbb fizikai vonásai. Korai görög leírásokban a testi adottságok mellett, ha nem is túl bőven, de olvashattunk bizonyos karakterisztikáikról is. Az ókori források szerint a hettiták rendkívül mogorva, modortalan, sőt egyenesen durva emberek voltak. Az indiánok sztereotípusan mogorva emberek, nagyon szűkszavúak és kiszámíthatatlanok. Az amerikai köznyelven létezik egy kifejezés, az „*indian giver*” [indián adakozó] s az olyan személyt nevezik ekként, aki ajándékot ad valakinek, majd visszaveszi azt. Az indiánok soha nem kívántak megfelelni holmi etiketteknek és teljesen idegen koncepció számukra az udvariaskodás. A mogorva természetet tetőzi - a szinte kizárólag csak az észak amerikai indiánoknál előforduló - lefelé ívelő ajakforma. Ez a „negatív mosoly”, valamint az állandóan szúrós tekintet egy komor, barátságtalan ábrázatot tükröz. Továbbá a görögök szerint a hettiták minden más néptől eltértek és eltérő módon is éltek. A modern korban ugyanezt az indiánokról írták leginkább. A hettiták rendkívül büszke nép volt, ahogyan az indiánok is rendkívül büszke emberek. A hettiták az eksztatikus állapotig táncoltak, az indiánok ugyan ezt teszik – ez egyébként a khámíta népekre általánosan is jellemző. A lappokról azt olvastuk, hogy ők ugyancsak mástól teljesen eltérő emberek, valamint azt, hogy soha nem ismerték a bort és gyermekeiket bőrputtonyokban tartották, hordozták. Ismételten, az amerikai indiánok a világ legegységesebb, minden másiktól legeltérőbb népességét képzik. Érdekes módon az indiánoknak nagyon alacsony az alkohol iránti toleranciájuk, hamar ittassá válnak, hiszen évezredek óta keresztül nem ittak alkoholt és nem alakult ki bennük tolerancia az iránt. Amikor a fehér ember megjelent és hirtelen hozzá jutottak a „tüzes vízhez”, nem voltak képesek kezelni azt (az alkoholizmus epidemikus probléma az észak amerikai indiánok köreiből). És végül, aki látott már „indiános filmet”, vagy *a National Geography*

indiánokat ábrázoló képanyagait, az bizonyára megfigyelte azt, hogy az indiánok bőrputtonyokban hordozzák az újszülötteiket.

A hettita indiánok

Még a „Vadnyugat” hőskorszakában is létezett és ma is létezik egy olyan színes bőrű [khámita] nép, ami magát a hetti névvel illeti, s ez a nép az észak amerikai indiánok között található meg! Az Új Világba betelepülő európai telepesek Új-Angliában találkoztak egy olyan számos törzsi alelemre tagozódott algonkin alnéppel, ami a hetti gyűjtőnevet viselte. Ennek a népelemek legismertebb és legnagyobb törzse a sziúk [Sioux] voltak, akik észak-és dél Dakota államokban éltek. A sziúk (maguk nyelvén *Očhéti Šakówi*) megjelenése egy az egyben azonos azzal, ahogyan az egyiptomiak a hettitákat ábrázolták. A sziúk gyakran utalnak magukra a bátor, illetve az ezzel szinonimaként használt harcos szavakkal, s mint tudjuk, a bibliai Het nevének jelentése: Harcos, félelmetes. Talán a

legszenbetűnőbb a már sokat említett jellegzetes orrforma, ami nagyobb méretű, kiemelkedőbb és kampósabb, mint a többi indián törzs esetében. Noha maguk a kánaániták is egy rendhagyó khámita alrasszt képeztek, de ezen belül a hettiták esetében egy még egyedibb vonásokkal bíró népelemről beszélünk. A más népektől való elzárkózottság révén csaknem tisztán megőrizték az etnikai arculatukat és ma algonkinokként ismerjük őket. Az algonkin népeken belül pedig a hetti indiánok, vagyis a sziú törzsek (a dakoták, a nakoták és a lakoták) őrizték meg leginkább az ősi hettiták vonásait.

A tudományos magyarázatok és viták az indiánok eredetéről

Az amerikai indiánok eredetét még ma is sok titokzatosság övezi. A tudományos körökben eddig elfogadott tézis szerint az amerikai indiánok ázsiai eredetűek és a Bering szoroson átkelve érkeztek meg Alaszkába, illetve az észak amerikai kontinensre hosszú évezredekkel ezelőtt. Pontosabban fogalmazva, mivel Ázsiából vándoroltak el, ezért ázsiai eredetűnek vélik őket. Az alábbiak tömören összefoglalják a bevett tudományos álláspontot:

„A legtöbb antropológus azon a **véleményen** van, hogy az indiánok többsége egy ázsiai, mongoloid népességtől ered, és **Ázsiát azelőtt hagyták el, mielőtt a jellegzetes ázsiai mongoloid karakterisztikák kialakultak volna.** Az indiánok hozzávetőleg i.e. 20.000 körül, vagy annál is korábban vándoroltak el a nyugati féltekére a Bering szoroson át valamint az Aleut szigetek mentén. Néhány antropológus **szerint** egy második és azon túl a még további migrációs hullámok már a jellegzetesebb mongoloid rasszjegyeket viselő népeket hozott a nyugati féltekére. ... Az indiánok aztán szerteáramlottak Észak és Dél Amerikában, a

Sarkvidéktől a Karib szigetvilágon át a Magellán szorosig.” - *Funk & Wagnalls New Encyclopedia, Funk & Wagnall, Inc. N. Y. II. köt. 7. o.*

Csaknem teljesen biztos az, hogy a [kontinens] benépesítése Ázsia felől történt meg, a Bering szoroson át..... **Ebből következően az amerikai indiánok etnikai eredetét Ázsiában kell keresnünk.** Az antropometria [emberméréstan] is alátámasztja ezt. Az indiánok nyilvánvalóan az emberi faj mongoloid ágazatához tartoznak. Bőrük barna, hajuk fekete, egyenes és erősszálú, minimális arcszőrzettel, az arcforma széles (más szóval magas és kiálló arccsont) a pognathia [az állkapocs előreugrása] enyhe. Ez egy általános jellemzője az indiánoknak és a kelet ázsiai népeknek. ... **Az amerikai indiánoknak a mongoloid fajtörzshöz való besorolása általánosan értendő, nem pedig egy határozott mongoloid néphez való kapcsolatként. Feltehetően a kelet szibériaiakhoz állnak a legközelebb.** - *Encyclopedia Britannica (1943-as kiadás) 16. köt. 504. o.*

A fentiek sokatmondóan foglalják össze a tudományos álláspont lényegét. Maguk által is elismerten, ezen körök **véleményeket** fogalmaznak meg és azt **állítják**, ami **szerintük** igaznak mondható. Amennyiben ezen körök jelenlegi ismeretei és állításai megfelelnek a valóságnak és az amerikai indiánok valóban ázsiai, vagyis mongoloid eredetűek, akkor az azt jelenti, hogy az amerikai indiánok a jáfetita népek részét képezik. De megfelel-e ez a valóságnak? A bibliai néperedet kutatás a kinyilatkozásokon, bizonyos ethnográfiai törvényszerűségeken és történelmi tényeken alapszik, figyelembe véve az adott nemzetek önbeazonosító eredetmítoszait is. Ismételten, az észak amerikai indiánokat csupán az alapján sorolják az ázsiai, illetve mongoloid rasszhoz, mert bizonyíthatóan Ázsiából vándoroltak el. Az viszont bibliai szempontból egy nevetséges állítás, hogy a rasszjegyek azok nem az ősapáktól öröklődtek, hanem kialakultak, egyik helyen így, a másik helyen pedig amúgy. Felvetődik az a kérdés is, hogy vajon milyen rasszjegyekkel bírtak, mielőtt kialakultak a rasszjegyeik? Bibliai szempontból természetesen az elvándorlás i.e. 20.000-re tett datálása is elfogadhatatlan. Az ugyancsak igaz, hogy az indiánok közeli rokonságban állnak bizonyos kelet szibériai népekkel, de ezek a lappokkal rokon népek, vagy inkább néptörzsek nem mongoloid nyelveket beszélnek, hanem olyan nyelveket, amelyek az észak amerikai indiánok által beszélt nyelvcsaládba tartoznak.

Tegyük gyorsan hozzá, hogy az utóbbi időkben még a tudományok világán belül is egyre többen adnak hangot annak a nézetnek, hogy az indiánok mongoloid eredete erősen kétséges. E téren sokat köszönhetünk a genetikai kutatások fejlődésének is. De valójában már a genetika tudományának alkalmazását megelőző időkben is számos kérdés felmerült az amerikai indiánok állítólagos mongoloid eredetével kapcsolatban. Egy érdekes és vitákat kavarázó tény, hogy a mongoloid népeknél a B vércsoport dominál, ugyanakkor a B vércsoport rendkívül ritkán fordul elő az észak amerikai indiánok között, akiket leginkább az O vércsoport jellemez. Pontosabban, a tisztán indián származású (nem keveredett) lakosok 91.3 %-a az O vércsoportba tartozik.

Ellenben a modern antropológusok véleményeivel, sem a lappok, sem pedig az amerikai indiánok egyetlen ágazata nem tartozik a mongoloid rasszhoz. A köztük fellelhető kaukazoid

illetve keleti vonások oka nem annyira a későbbi keveredések jele, mint inkább az a tény, hogy a hettita rassz **eleve** ezek összetevődéséből alakult ki, mint egy egyedi etnikum. Ugyanakkor a mai lappokat sem nevezhetjük feltétlenül az indiánok közvetlen rokonainak, hiszen a modern lappokban már inkább fellelhetők a későbbi kaukazoid és keleti népekkel való keveredés jelei.

Ernest Hooten a Harvard Egyetem antropológusa szerint „*az amerikai indiánok diverzitásában fontos szerepet játszottak a közel keleti népek.*” (Harold Gladwin, *Men Out of Asia*, N.Y. McGraw-Hill, 1947, 63-65. o.) Andrzej Wiercinski lengyel antropológus pedig rámutat, hogy a mezoamerikai csontleletek és koponyák formái nagy diverzitásra mutatnak, amire szerinte „*a nyugat mediterráni területekről érkező migráció nyújt magyarázatot*”. Véleménye szerint ennek oka az, hogy „*Mexikót egy sor olyan egymással rokoni viszonyban álló népesség lakta be, amely nem hasonlít a tipikus mongoloid népekhez.*”

Előfordulnak ugyan bizonyos keleti jellegű vonások, de a legnyilvánvalóbb keleti vonás, a jellegzetes erősen vágott szem nem tartozik ezek közé. Kulturális szempontból pedig még nagyobb különbségek állnak fenn az indiánok és a mongoloid népek között. Tehát annak semmi konkrét jele és bizonyítéka nincs, hogy az amerikai indiánok az ázsiai, vagy mongoloid rasszhoz tartoznának.

Genetikai támpontok

És végül, még a modern DNS kutatások is határozottan azt bizonyítják, hogy az amerikai indiánok között igen nagy a genetikai diverzitás, amit a különböző migrációs időpontok és eltérő útvonalak eredményeztek. **Ezek a genetikai kutatások** figyelembe veszik az anyai ágról öröklődő mitokondriális DNS jegyeket is. A kutatások eredményei azt bizonyítják, hogy szoros genetikai kapcsolat áll fenn az amerikai indiánok, bizonyos délkelet ázsiai [óceániai] népek, valamint adott szibériai és skandináv népelemek között. Név szerint az észak skandináv lappok, a szibériai yukagírok és csukcsik, valamint az észak amerikai indiánok, aleut/eszkimók között. Bőséges információk állnak rendelkezésre a korai tajvani, délkelet ázsiai és óceániai (**szinimita**) népek és a dél amerikai indiánok genetikai kapcsolatairól. A kontinens lakosainak nagyobb része e délkelet ázsiai útvonalról érkezett Amerikába. A nyugat mediterráni, kánaániták által lakott vidékekről elszármazó közép amerikai aztékok története jól ismert, ahogy az észak amerikai algonkén és más indiánok története is egyre világosabb. E népek között a nyilvánvaló belső diverzitás ellenére is van egy tagadhatatlan genetikai kapcsolat.

Kulturális támpontok

Az algonkinok Walam Olumbjában leírt teremtéstörténet tipikusan közel keleti jellegű. Az észak amerikai indiánokra általánosan is jellemző az, hogy úgy embertani és nyelvészeti szempontból, mint a történeteik, néphagyományaik, szokásaik, viselkedésmódjuk szempontjából is messze közelebb állnak a kis ázsiai és észak afrikai berber kultúrkör népeihez, mintsem a keleti népekéhez. Az indián tradíciók szerint az emberiség „négy ősanjától” ered, ami nyilvánvaló utalás lehet a Noé bárkáján lévő nők számára. A sziú indiánok még a négy nő nevét is számon tartják, miszerint: Noé felesége Askarin, Sém felesége Maraskarin, Khám felesége Sepoy, és Jáfet felesége Pash. Ez a motívum azért rendkívül érdekes, mert rámutat arra, hogy az indiánoknál általában a női vonal határozza meg a származást [ahogy a kánaánitáknál is] és nem a bibliai patriarkális vonal. De ami még ennél is különösebb, az az, hogy nem csak Noé fiainak feleségeit tartják ősanjának, hanem a bárkán lévő negyedik nőt, Noénak a feleségét is. Mondani sem kell, ez sok kérdést felvet és talán más fénybe helyezi az 1Mózes 9:18-26 versekben leírtakat is.

Az eszkimóknál és az északabban élő törzseknél gyakori szokás az, hogy feleségüket megosszák szexuálisan, ami náluk egy vallási rítus keretein belül gyakorolt szokás. Számos indián törzs esetében, mint pl. a pawnee nép köreiben népszerű a többférjűség (polyandry). A pawnee serdülő fiúkat a nagybátyjuk felesége veszi magához, hogy bevezesse őt a szexuális életbe, s ezt a viszonyt addig tartják fent, míg a fiú feleséget talál magának. A kommancsoknál a házasság megosztja feleségét a fivéréivel. Az indiánoknál általában nincs házasságkötés és még ceremónia sem, csak összeköltöznek és együtt élnek. A válás pedig abból áll, hogy az egyik fél egyszerűen felpakol és továbbáll. (lásd **Native American marriage**) A Nagy Tavak mentén élő huron törzs szokása szerint egy ünnepi kört az **endakwandet** [szexuális egybekelés] ceremóniával zártak le, aminek alkalmával a fiatal lányok egybegyűlnek és kiválasztanak maguknak egy fiatal férfit, akinek ezt mondják: „*tayendakwandeten*”, aminek jelentése „kelj egybe velem” [szexuális értelemben]. Az ősi Kánaán ugyancsak az efféle szexuális kicsapongásairól volt hírhedt (vö. *Júd. 1:6*). A Jásár könyve pedig rámutat, hogy a kánaániták szexuális bűneit és élvezeteit rítusosan végezték el:

Jásár 18:11-15 ¹¹ Azokban a napokban Szodoma és Gomorra minden népe, és mind az öt város **rendkívül gonosz volt és bűnös** JHVH előtt, és haragra ingerelték az Urat az ő **utálatosságaikkal**, és megerősödtek utálatosságuk és megvetendőségük idején JHVH előtt, és **gonoszságuk és bűncselekményeik nagyok voltak azokban a napokban** JHVH előtt. ¹³ És Szodoma és Gomora minden népe négyszer egy évben odament feleségeikkel és gyermekeikkel és minden hozzátartozóikkal és örvendeztek ott **dobokkal és táncokkal**. ¹⁴ És az **öröm idején mind felkeltek, megragadták felebarátjuk feleségét, és néhányan a felebarátjaik szűz leányait és élvezetet vettek rajtuk, és minden ember látta feleségét és**

leányát a felebarátja kezei közt és nem szólt egy szót sem. 15 És így tettek reggeltől estig és utána minden ember a maga házába ment, és minden asszony a sátrába; így tettek ők mindig, négyszer egy évben.

Az olyan indiánok, mint pl. az alaszakai **Ka'nai**-a Khotán indiánok nem csak nevükben őrizték meg kánaánita eredetüket, de szokásaikban is. A keleti népeknél azonban nincsenek ezekhez hasonló bevett szokások. Érdekes tény, hogy nem igen létezik olyan keleti, mongoloid nép, ahol ne lenne mélyen bevett tradíció a visszacsapó szaru íjak elkészítésének ismerete és használata még korunkban is. Az indiánok pedig nem ismerték és nem használták ezt a jellegzetesen keleti fegyvert, egyszerű hajlított fából készült íjakat készítettek.

Igen sok fölösleges vita zajlik arról, hogy ki „fedezte fel” Amerikát. A valóság az, hogy Amerika egy viszonylag jól **ismert kontinens volt** az antik világban, s már ekkor úgy tekintettek rá, mint Észak Afrika tengeren túli kiterjedése. Hérodotosz említést tesz egy Herkules oszlopain túl [a Gibraltári szoroson túl] elfekvő távoli helyről, ahol [a föníciai eredetű] karthágóiak értékes fémekkel kereskedtek. Ő még azt is lejegyezte, hogy az ott élők füstjelekkel kommunikálnak egymással (*Herodotus 4:196*) és ismerteti a berbereknek, azt a jellegzetes hajviseletét (*Herodotus. 4:172*), amit ma „mohawk”-nak nevezünk a mohawk indiánok után [a haj két oldalon fel van borotválva és csupán egy keskeny sörényt hagynak meg a fejtetőn]. Ez a hajviselet kánaánita eredetű, viseletének vallási oka, illetve szerepe van, s éppen ezért tiltotta meg utánzását Isten az izraelitáknak (*vö. 3Móz. 19:27*). A test és arc festése, valamint a tetoválás is leginkább azoknál az indiánoknál gyakori, amelyek ezt a hajviseletet hordják. Még a viking korszakban is ismert volt a két kontinens szoros kapcsolata:

“A vikingek azt tartották, hogy Észak Amerika az Észak Afrika egy távoli félszigete, amit az tett nyilvánvalóvá, hogy mindkét helyet azonos eredetű népek lakták, azonos kultúrával és nyelvekkel.” - R. Ben Madison, M.A. *The Berber Project*, 18. o.

Amikor a kutatók a berberekről beszélnek, akkor az alatt északnyugat afrikai területeken élő (Karthágó, Numídia, Mauritánia) kánaániták értendők. A berberok jellegzetes nyílhegyei, valamint az *atlat* [ez kézi gerelyhajító eszköz] azonosak a korai amerikai indiánokéval, s még a fejen viselt tollékek is berber eredetűek (*The Berber Project*, 15. o.) Igen, valójában az indiánok jól ismert tollékezete is kánaánita eredetű. Az i.e. 1000 körüli időig a kor hadászati viseletéhez hozzátartozott egy jellegzetes, tollkorona formájú, vagy körsörényes katonai sisak. Ennek későbbi és sokkal modernebb változatai a görög, majd római és egyéb „mohawk” stílusú sörényes sisakok is. Míg azonban a mediterráni partterületeken viszonylag gyorsan változott a harcászat és vele a katonai eszközök és divat, az amerikai kontinensre átkerült és később a világtól elzárkózottá vált kánaániták jóval

inkább megmaradtak az eredeti fegyvereknél és stílusformáknál. Még hosszú évszázadok után is csak annyit változott, hogy nagy, ragadozó madarak tollából készült díszes „tollkoronát” viseltek a jeles harcosok és törzsfők.

Meglepően nagy hasonlóság van az ókori berber és egyiptomi nyelvek, valamint a korai amerikai indiánok nyelvei között. A felirat-tan kutatók rámutatnak, hogy az attakapa, tunica és chitimatcha törzsek nyelveihez, különösen a kereskedelemben használt szavak hasonlósága a feltűnő. Az algonkinok és a sziúk képirása és képirásos szimbolizmusa sok hasonlóságot mutat az ősi kánaánitákéhoz.

A konklúzió

Európa középnyugati területeit a kis ázsiai hehtiták földjéről érkező kánaánita elemek vették birtokukba i.e. 800-700 körül. A beáramló kelták nyomása miatt tovább kellett vándorolniuk a nyitott, északabbra fekvő területek felé. Feltehetően már a kelták érkezése előtt is voltak elemeik, amelyek az északi vidékekre költöztek. Emellett tudunk egy a brit szigetekre való beáramlásról (a piktek esetében) és biztosra mondható egy olyan nyugati irányú elvándorlás is, ami Európából a brit szigetekre, majd onnan Izlandon és Grönlandon át Észak Amerikáig vezetett. Az észak amerikai assziniboin törzs legendái szerint őseik az Atlanti óceánt átszelve érkeztek Amerikába, a mai Írországot jelölve meg kiindulópontként. Ez a népelem a piktektől elvála indult útnak. Itt jegyezzük meg, az észak afrikai kánaániták ugyancsak képesek voltak átkelni az Atlanti óceánon és az i.e. 1000 körül már kolóniáik éltek a Mississippi völgyben. Minden esetre az tény, hogy a hehtiták egy jelentős eleme Skandinávia északi peremén kötött ki. Ennek a ma lappokként ismert népnek aztán nagyobb része keleti irányba kezdett elvándorolni, s ez az ágazat Szibérián keresztül majd a Bering szoroson átkelve került az észak amerikai kontinensre. A mongoloid népekkel nem kerültek szoros kapcsolatba, így megtartották a nyelvüket és nem változott meg az etnikai arculatuk sem, amit Amerikában a világtól elzárkózva is megőriztek. A későbbi aleuti útvonalat követő hullámokban már érkeztek kevertebb elemek is. A Skandináviában hátramaradt lappok erősen keveredtek keleti és kaukazoid népekkel, így ők kb. már 7%-ban ázsiaiak. Viszont a lappok még korunkban is leginkább az őseik hagyományos életmódját folytatják, rénszarvasokat tenyésztenek, ami biztosítja az ételmiszer mellett a ruházat és hajlék alapanyagait is. Emellett persze halásznak és vadásznak. Ami fontos, az az, hogy a hehtiták nyomvonala végig követhető és ez a sajátos, egyedi nép ma az észak amerikai indiánok egy nagyon jellegzetes alelemét teszi ki. Ez érthetővé teszi azt is, hogy bár az észak amerikai indiánok egy jelentős része az ázsiai Szibériából került át az amerikai kontinensre, eredetük mégsem ázsiai és így bibliai értelemben **nem jáfetiták**. Számunkra ez egy nagyon fontos tisztázandó kérdés, ugyanis a pontos válasz teljesebbé teszi a bibliai nemzetségtábla megértését, a nemzetségek beazonosítását, s ezen felül bizonyos próféciai üzeneteket is teljesen más fénybe helyez.

Az indiánok határozottan színes bőrűek, ugyanakkor a sötétebb bőrű népek között egy nagyon egyedi rassztípust alkotnak. Az alaprasz a kánaánita, ami eleve különbözött a többi khámita néptől a maga [feketénél] sokkal világosabb bőrszínével és kvázi kaukazoid vonásaival. A kánaánita nép tizenegy törzsből, vagy nemzettségből állt, ami eleve bőségesen biztosította a diverzitást ezen az alapraszon belül. Ezt a legtöbb nemzettségük esetében még a más népekkel való keveredés is gazdagította. A kánaánita szórványnépek a történelem korai időszakában, több hullámban és több különböző útvonalat követve „szóródtak szét szerte a földön”, s jutottak el az amerikai kontinensre is. Az egymástól való korai elszakadás és az eltérő útvonalakon történt keveredések **további magyarázatot nyújtanak az indiánok igen jelentős belső diverzitására.** Tény ugyanis, hogy **az amerikai indiánok esetében nem egy homogén etnikai csoportról, mint inkább egy sor közös eredetű, egymással rokon, de különböző alelemből álló és sajátos keveredések jegyeit viselő népességről beszélünk, aminek számos variánsa van Alaszkától a Tűzföldig.** Az indián népességén belül, ahogyan egykoron, úgy ma is a legsajátosabb vonásokkal bíró hettiták képzik a legjellegzetesebb és legegységibb alelemet. A hettiták azért tartották meg a csoporton belüli egyedi másságukat, mert már eredetileg is külön éltek a kánaánita testvérnépeiktől, majd pedig külön úton vándoroltak az új hazáik felé.

Végezetül mindenképpen megjegyzést érdemel az a tény, hogy a kánaánita szórványnépek végül olyan területeken állapodtak meg, amelyek később az izraelita törzsek otthonaivá váltak. Amikor az Izrael elveszett törzseinek egy nagy korai hullámát képező kelták megérkeztek a nyugat európai területekre és kiszorították onnan a kánaánitákat, akkor egyféle történelmi déja vu-ról beszélünk. Mindez megismétlődött sokkal később és sokkal intenzívebb módon, az újkori Észak Amerikában, Kanadában, New Zelandon és számos más olyan területen, ahol a születésjogi nemzetek felvették áldásaikat és elvették a „kánaániták földjeit”. Ezzel és az ezzel felvetődő kérdésekkel azonban nem itt, hanem egy további írásban fogunk foglalkozni.

